

Din poezia lumii

Oleksa SLISARENKO (1891–1937), Ucraina

În prezentarea și traducerea lui Leo BUTNARU

Oleksa Slisarenko (numele adevărat: Snisar) s-a născut în familia unui hămurar (satul Șipovati, regiunea Harkov). A învățat în școlile agricole din Kucerivsk și Harkov. Din anul 1912, activează ca agronom. În perioada 1914-1917 este înrolat în armată. Din 1917, locuiește la Kiev, iar peste doi ani se stabilește la Harkov unde, un timp, este redactorul șef al editurii „Knigospilka”. Între 1928-1929, deține funcția de redactor șef al „Revistei universale”.

Primele versuri le publică în 1910-1911 în revista studențească „La muncă” și în cea intitulată „Arătura”. La Kiev, aderă la grupările simboiștilor ucraineni „Studioul alb” și „Musaghet”. Primele versuri le scrie influențat de O. Oles, P. Ticina; de K. Balmont și alți simboiști ruși. Prima sa carte, „Pe țărmlul Castaliei” (1919), are și vagă cromatică expresionistă.

Curând aderă la grupările panfuturiste „Aspanfut” și „Komunkult”, publicând volumul de versuri avangardiste „Poeme” (1923), în care

acordă o atenție specială formei prozodice, precum se va întâmpla și în cartea următoare „Baida” (1928).

Începând cu anul 1924, scrie proză, publicând peste 20 de volume cu subiecte antrenante, urmând canoanele nuvelei engleze și celei americane: „Revolta” (1928), „Elicea sfărâmată” și „Îngerul negru” (1929)...

În 1930 editează trei volume de opere, iar în perioada 1931-1933 – șase volume de opere complete.

În anul 1931 semnează cu pseudonimul Omelko Buț „Opere alese postume”.

Legăturile sale cu asociațiile simboiștilor și futuriștilor „Gart” și VAPLITE, dar în special răspunsul categoric al lui Gorki, care a refuzat să-i permită traducerea romanului său „Mama” în limba ucraineană au declanșat valul de represalii contra lui Oleksa Slisarenko. Este arestat în 1935, trimis în GULAG pe insula Solovki, unde, în 1937, este executat.

POEMUL NEGLIJĂRII

I

E greu să stârpești
burta catarală
a istoriei
cu piatra compasiunii,

1. Cu sute de glasuri urlătoare
hăulește viața
la banchete,
pe când
castrată molatică
își umple ciorapul
cu terci de hrișcă – folositoare.

2. Mii de ani
de când viața bolește
de constipație cronică.

3. Cine ar fi în stare
să selecteze un astfel de ricin
ce ar da-n diaree
Universul?

4. Respectă pe toți cei ce nu cred
contemporaneității,
disprețul meu
permanența elegantelor
jobenuri.

5. Întreb:
cine m-ar putea împiedica
să-i scuipe
europeanului
în mutra-i arogantă
cu un cuvânt curajos?

6. Ascultați
toate viperele
gândirii europene!

7. Mult timp
m-ați ținut captiv
legat cu mătăsurile
neputinței voastre.

8. Iar acum sunt liber!
Temeți-vă de frânghiile mele
zdrențuite!

II

1. În mâinile îngreuiate de mușchi
am toporul
și fereștrăul, – eu
prelucrez bârnela
caselor de mâine.

2. O, cândva,
cum voi râde de voi,
când veți îngheța cu
frumoase proiecte
în buzunare.

3. Privind în viitor,
eu îmi imaginez cum
în pădurile acestuia
în poienele sale sărbătorești
crește o mătură uriașă
care mătură tot gunoiul
aurit de poezi!

4. Inima mea freamătă de
presimțirea a ce are a veni,
pe când inimile voastre tremură
cu ceea ce trecător e
chiar acum.

5. Brațele mele stăpânesc plugul
ce întoarce brazde de-o sută de puduri,
pe când voi
scurmați cernoziomul
cu degetele!

Mi-e milă de voi,
o, contemporanilor!

III

1. Eu voi fecunda limbajul
Cu sperma imaginilor îndrăznețe!

2. Va fi vesel să creștem
Kievul viitorului
din craniul fragilei contemporaneități!

3. Plăcut e
să-ți usuci sufletul
la flacăra mâniei!

4. Ce plăcut e să
sfâșii inimile voastre
cu ghearele disprețului!

5. Plăcut e să bați cuiele în
sicriul trecutului
cu ciocanul propriei tale forțe!

IV

1. Din tunurile fanteziei
voi trage furios
în jocurile voastre
din văile trecutului.

2. Țipetele vulturilor
sperie sufletele
voastre infantile.

3. Și veți scheuna
precum câinii bătuți,
alungați în grottele
religiilor nevoiașe.

4. Astfel din adâncul inimii mele
arunc în voi necruțătorul dispreț,
o, contemporanilor!

1919

WALT WHITMAN

Eu sunt om.
Atât de obișnuit, de-ți vine să râzi, –
Râu cristalin între maluri năpădite de
gunoaie,
Veacurile-și freamătă aripile peste mine.
Înfrigurare și groază
Laminez temerar în topitoriile mele,
Ascultând vuietul vântului, bătaia
motoarelor
Și respirația femeii iubite.
Văd nori, pământ, hornuri, fiare și oameni;
Ating obiectele, adulmec mirosuri:
Eu sunt atât de obișnuit, de-ți vine să râzi.
Și ziua mea înflorește ca lotusul.

TROPOTUL MILENIILOR

Tropotul mileniilor
Freamătă în sufletul meu,
Iar gându-i ca săgeata –
Cadavrele
Plozilor avortați
Îngrașă
Timpurile viitoare.

Oasele îngălbenite ale lui
Goethe, Angelo, Shakespeare,
Șevcenko, Goya
Roase
De milioane de dinți,
Drămăluite între degete murdare,
Prin purulențele istoriei –
Timpul pierdut fără speranță.

Gunoaiele trecutului –
Pe lanuri de grâne!...
Mâine din bob
Va răsări geniul
Călcat de picioarele
Mileniilor.

1922

GLORIFIC REPEZILE
MECANISME

Glorific repezile mecanisme
Care scuipe pe căruntețea vremilor
Trecutului îi pun clisme
Viitorului îi sparg seiful contabilităților.

Setea mea cu miros de câine
Va alerga în puternică vârstă
Unde peste cadavrele zilelor vor trepăda
Turmele fostelor oi ce nu mai există.

Cutezător îmi arunc privirile-n depărtări
Sfârâm insistent porțile vremilor viitoare
Și răd amar, gândindu-mă că și suflete de
iepure
Dimpreună cu cele năvalnice vor ajunge la
sărbătoare.

1922

TOAMNĂ

În biblicele poiene de mărăcini
S-au încălțit sfori ruginite, –
Căruntețea timpuriei albaștrimi
Și răni de brumar sângieru-rumenite.

Adunați-vă, viteji vânători!
Hrăniți-vă ogarii, pregătiți armele, –
Dincolo de culmi, fiarele toamnei, în zori
Căzut-au în plase, împurpurat-au
capcanele.

Din hățșuri, dulăi bălțați spre mine
Abat fantastice fiare
Și eu văd blănuri carmine
Și vulpi uluite-a fermecare,

Și chinovarul rănilor uscate,
Și frigul veșmintelor palide-mate,
Și izbucniri de incendii ce păreau acuate
Pe fundalul poienilor devastate.

1926

1. Din tunurile
fanteziei
voi trage
furios
în jocurile
voastre
din văile
trecutului.

2. Țipetele
vulturilor
sperie
sufletele
voastre
infantile.

traduceri

Mircea Bârsilă

Conflictul dintre cei doi poli ai spiritului uman, cerebralitatea (Animus) și sensibilitatea (Anima) sau, altfel spus, conflictul dintre rațiune și inimă, este valorificat într-o tumultuoasă viziune lirică. Atmosfera nocturnă în care se derulează amintirea, o amintire din vremurile primordiale, este expresia nocturnității ce caracterizează psihismul feminin.

eseu

Poezia Mariane Codruț

Volumul de debut al Mariane Codruț (*Măceșul din magazia de lemne*, Editura Junimea, 1982) cuprinde poeme în care notația directă, în spiritul poeziei optzeciste, susține confesiunea lirică. Sentimentele sunt comunicate în imagini a căror succesiune, în cadrul textului din care fac parte, lasă impresia unei firești înlănțuirii și a unei scriituri spontane.

Poeziile pe care ea le intitulează „despre dragoste” beneficiază de știința autoarei în ceea ce privește proiectarea sensibilității cu valențe feminine pe „ecranul limbajului”. Viziunile lirice din sfera aceste tematici sunt marcate de un ușor scepticism și, totodată, de grija de a nu rupe firul care leagă realul de imaginație. Ipostaza iubitei căreia îi este desprins capul de trup, de parcă ar fi doar o simplă păpușă, pune într-o altă lumină dramatismul de fond al poeziei cu titlul *poem despre dragoste VIII*, un dramatism discret, ascuns, mocnit, reținut: „el trece fără un cuvânt, / are aripile legate / cu un fir subțire de ață. / penele de jos zgârâie în mers / drumul: un norișor de prat / în urma lui. am voie? / îl întreb și-mi ascund fața / cu ochii larg deschiși / în vârtej. el se întoarce, / îmi desprinde imposibil / capul de trup, și scutură / praful adunat în cutele / fine ale feții, fir cu fir. / ...cotorul zilei / stă aruncat la picioare”.

Receptat în latura sa negativă, realul este primejdios, agresiv. În raporturile riscante cu elementele structurante ale realității, personajul liric se simte vulnerabil, lipsit de apărare, incompatibil cu întregul context ostil. Într-o astfel de relație singura salvare este starea de îngheț „în numele poeziei care le suportă pe toate”, o stare echivalentă cu o detemporalizare a propriei ființe: „în plină lumină a zăpezii / ba chiar și altădată / e de-a dreptul primejdios / să ieși cu fața descoperită: / o pasăre îți poate / îngheți ochii precum / un miez dintr-o nucă; / frigul își poate / arunca lătrăturile lui / furioase; / cineva își poate / folosi epiderma strălucitoare / drept țintă pentru / săgețile lui; / în totul, / riscul e prea mare / pentru o bucurie efemeră... / doar poezia le suportă pe toate: / în numele ei / îngheț / cu fața lipită de metalul nopții” (*doar poezia*).

Volumul se încheie cu antologica poezie *Măceșul din magazia de lemne*, în care motivul timpului distrugător este tratat cu o calmă și matură înțelegere ale cărei fațete sunt nostalgia difuză, resemnarea în fața consolatoarelor clișee existențiale și visarea fără obiect, întreprinsă uneori de spaima stărnită de gândul la măceșul din magazia de lemne (pentru foc) unde trebuie să suporte „dogoarea întunericului”, și de priverile deschise a unei câmpii apatice: „în acest ultim pătrar de secol / fără nici un curaj să fii / înlocuitoarea domnișoarei bătrâne / moarte (în aprilie) de lupus tuberculos. // (câte un stărc argintiu / în balta argintie / tremurătoare soare / toamnei) // să fii o mică pată portocalie / vâslind în centimetrul tău de aer / printre câteva planuri de lecție / și imaginea domnișoarei profesoare / cu trei pisici în brațe. // (în față, câmpul deschis înspăimântă). // când în magazia de lemne / măceșul suportă dogoarea întunericului”.

În volumele care urmează (*Schiță de autoportret*, Junimea 1986, *Tabieturile nopții de vară*, CR, 1989) prind contur tot mai ferm tema *fricii de moarte* și cea a *iubirii*. În poezia *IV*, tema morții este asociată contrapunctiv cu anotimpul verii, al deplinei vitalități a naturii: „pe fereastră / întră fluturii. // învățătoarea anunță / cu voce limpede / subiectul compunerii: „frumusețea verii, // fructe – scrise un copil / albine, altul, soare...grâu.../flori... bravo, spuse femeia. / moarte! a scris altul / cu un frate proaspăt înecat. / - ce-i asta? tresare învățătoarea, / cum să faci moartea parte / din frumusețea verii?”. Corporalizată liric în mod ingenios, această temă reactualizează, în alți termeni, desigur, tâlcul unei cunoscute poezii a lui Rilke („Mare e moartea / peste măsură / suntem ai ei / cu răsul în gură”...)

Într-o altă poezie, tema dragostei și frica de moarte sun corelative. Răspunsul „acum nu!”,

la întrebarea „ți-e frică de moarte?“, constituie „deplina confirmare” a iubirii dintre cei doi îndrăgostiți: „în unele seri / rămânem singuri în lume / și pentru că ne e silă / în egală măsură / de aceleași cuvinte, neâncăpătoare / și confuze, / ne mărturisim unul altuia / printr-o întrebare: „ți-e frică de moarte?“, - / și dacă răspunsul vine: „acum nu!”, fiecare știe / că aceasta-i / deplina confirmare a dragostei” (*în unele seri*).

Și în volumul *Tabieturile nopții de vară* se află o poezie (*noapte de iunie*) înrudită tematic cu *în unele seri*. În *noapte de iunie*, violența de tip feminin, reprezentată în mitologie de unele zeițe în ipostaza *Durga*, este îndreptată împotriva aparenței, adică împotriva a ceea ce este efemer, instabil, schimbător și lipsit de eternitate în lume: „e luna iunie, dar șuieră vântul fierbinte. / dacă aș fi închisă într-un cub de gheață / și-aș spune: „noapte de iunie, / nările mi s-ar umfla, nesățioase de miros cald / (fum și garofiță sălbatică / și mâini înnegrite de cireșe); / în inimă ar urca sângele violent / ca amintirea în trifoiul ocrotind, / goale, cele două adolescente surori / (misterul vieții se desfolia / pentru puștii pândind pe la garduri). / (...) / e luna iunie. / din inima mea blindată de iubire / stă gata să izbucnească / o femeie avidă să spintece / și să-și afunde mâinile până la cot / în pieptul aparenței” (*noapte de iunie*).

Poeții, acești „translatori” ai vieții dar și „ai misterului bălbăit al morții” oscilează între o aparentă relație de bună îngăduință cu moartea și lupta directă cu ea, utilizând drept „tancuri nemiloase”, propriile mașini de scris: „ei sânt crispați / și cabotini și tragici. / (până la mâner / își bagă floreta cuvântului / pe gât, / arătând-o apoi triumfători / priviți, e sânge-adevărat!) // ei sânt translatori / ai vieții, ai iubirii / și ai misterului / bălbăit al morții. // da, se îngăduie bine cu moartea... / dar, nopțile / pornesc asaltul asupra-i, / în mașinile lor de scris, / tancuri nemiloase. // ah, ciuruite stindarde!” (*poetii*).

Cea mai întunecată poezie din *Schiță de autoportret* este intitulată *mare, IV*: „atunci marea era o noapte care sărise pes-te gardul de fier al timpului. la o sută / de metri, lovea ritmic în craniul meu ros- / togolit pe plajă ca pe un eșafod. purtam pe / umeri în loc de cap o inimă uriașă. / dacă / aș fi țipat, nimeni, dar nimeni nu ar fi / auzit și țipătul s-ar fi întors – bumerang, / și mi-ar fi umplut gura, sufocându-mă. / atunci nu era nimeni, nici în cer nici pe / pământ, era doar inima mea uriașă / și / nându-mi îngrozită loc de cap” (*mare, IV*).

Conflictul dintre cei doi poli ai spiritului uman, cerebralitatea (Animus) și sensibilitatea (Anima) sau, altfel spus, conflictul dintre rațiune și inimă, este valorificat într-o tumultuoasă viziune lirică. Atmosfera nocturnă în care se derulează amintirea, o amintire din vremurile primordiale, este expresia nocturnității ce caracterizează psihismul feminin. Poemul - un adevărat tipăt expresionist - curge grăbit, fără detalii și ornamente inutile, sub presiunea așa numitei urgențe a comunicării.

Problematica femeii, mai exact cea a naturalei instabilități sufletești a femeii face obiectul poeziei *totul e merit*. *Lunaritatea* psihologiei feminine presupune trecerea surprinzătoare de la o stare la alta, de la plânsul chinuitor la răsul fără logică și, respectiv, la inexplicabila recunoștință pentru acest datum ontologic: „totul e merit pentru înscrierea pe orbită / doar viața mea își urmează cursul / după o necunoscută filozofie: / chinuit plâns, răs fără logică, / bucurie mai vulnerabilă / decât raza răsfrântă de un măr. // și adesea, într-un moment / fără nimic apare, / o inexplicabilă recunoștință” (*totul e merit*).

Tema se prelungește într-un alt text centrat pe contestarea convențională și obositoare *coerențe*, a ceea ce este o exclusivă manifestare a logicului mecanicizat. Ea, coerența, este sluga unui dresor, se bucură de obișnuita bucată de zahăr, oferită drept recompensă, se scâlâmbăie, așa cum i se cere, și, în cele din urmă, după ce și-a încheiat numărul, se retrage

pentru o vreme în spatele perdelelor trase: „de câteva ori pe zi își mărturisește / sila pentru semnele de punctuație. / vai, coerența strânsă ghem / și aruncată ostentativ în scrumieră. / violență roz. (lingurița lovind / cu mici sunete marginile ceștii). / materia făcând sluj, / întorcându-și pleoape pe dos, / scâlâmbăind buzele, / primind bucăți de zahăr / pentru cea mai reușit-hidoasă / poză a sa. / vai, coerența scuturându-și, / după încheierea numărului, cutele de scrum / sare sprintenă pe umărul dresorului. / apoi trage perdelele: pauza s-a terminat, / vă mulțumim”.

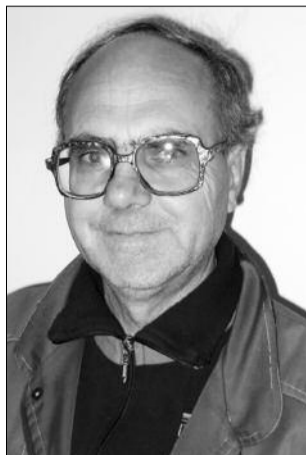
Prudența și bunul simț, de care depinde „spiritul unei vieți încheiate la toți nasturii”, al unei vieți conformiste, trăite în calcinate tipare prestabilite, sunt înlocuite doar în vis de bucuria unei existențe libere unde controlul terorizantului bun simț și înseși rigorile de comportament, demne de condamnat, își pierd, până a doua zi, funcționalitatea: „spiritul unei vieți / încheiate la toți nasturii. / sclipete asurzitoare de argint / între care / căderea până la ultimele consecințe / ori saltul ieșit de sub controlul / bunului simț al gravitației terestre / sunt imposibile / sunt vrednice de consemnat / de condamnat / ca o dovadă de încălcare / a celor mai elementare / reguli de purtare. / (...) // numai în vis visezi în gura mare / (nu e nici o primejdie pentru vecini) / și, împrăștiat, a doua zi / o iei de la capăt / cu prudența și bunul simț, (de-a v-ați ascunselea)

Un motiv absent din poezia optzecistă și care simbolizează aspirația spre frumos, dezlegarea de prizonieratul în existența terestră sau, în termenii lui Gaston Bachelard, resuscitarea „unei fericiri care doarme”, (Gaston Bachelard, *Apa și visele*, Editura Univers, 1995, p. 71) este acela al *zborului*. *Zborul benign* ilustrează, deopotrivă, dragostea, poezia și capacitatea de a contempla de la înălțime propria viață: „poezia / ca și dragostea / zboară / la mare înălțime. // ca pe un spectacol / privește / viața mea / de la înălțime” (*poezia ca și dragostea*).

Temele *ascensiunii* - spune Gaston Bachelard - marcate de „o psihologie proiectantă” ilustrează o stare de despovărare. Dependent de „imaginația materială a purității”, de „un instinct al imponderabilității”, *zborul* „transformă ființa umană din terestră în ființă aeriană, (ibidem, p. 61). *Zborul rău* - sub a cărei teroare „ființa se adâncește în culpabilitatea ei”, (ibidem, p. 98) - implică, în viziunea poetei, o acută frică de cădere: „la douăzeci și șase de ani depun mărturie că am văzut viața care / pare a fi o uriașă pasăre de pradă / ținându-mă în gheare și zburând / cu bătaii largi de aripi. / privește fără grabă, cu o anume solemnitate, / peste întinderile aburoase. / Inima îi bubuie în piept iar mișcarea / se transmite prin pene, ochi și gheare până la inima mea hrănindu-se / plină de recunoștință din această sursă. / ceea ce mă oprește / să-mi strig uneorii epuianta bucurie este frica de-a nu speria / pasărea. / sau de-a nu-i trezi cinismul” (*mic poem în proză*). În ghearele păsării, a vieții proiectată ca pasăre uriașă de pradă, personajul liric se află într-un ambiguu prizonierat care implică și efemera bucurie a *zborului* și teama din ce în ce mai intensă de iminenta prăbușire. Cele mai izbutite poezii al Mariane Codruț - între care și aceasta - au la bază o idee limpede de care depinde, în consecință, acuratețea scriiturii...

În recentul volum (*hiatus*, Editura Paralela 45, 2015), poeta a schimbat macazul spre o poezie care atrage atenția în primul rând prin *naturalețea rostirii*. Transcrierea fidelă a fluctuațiilor afective, la fel ca într-un „jurnal intim” lipsit într-un total de artificialitate, și apelul la detaliile prozaice, care colorează semnificațiile majore ale existenței, oglindesc, în cuceritoarea lor simplitate, o ardentă trăire poetică în regimul unei stări în care solitudinea are efecte protectoare.

Poezia Mariane Codruț se află în prim-planul liricii noastre contemporane.

Parabola regalității anacronice

Ficțiunea postmodernă *Regele* (apărută în 1989 în SUA, tradusă în limba română de Cristiana Vișan, publicată de Univers în 2007) este cântecul de lebadă al lui Donald Barthelme (1931-1989), un scriitor stăpân pe arta ironiei corozive și a dialogului acidulat din plin înzestrat cu capacitatea de a medita în profunzime asupra subiectelor alese, neîntrecut în scrutarea tuturor palierelelor realității, permanent dispus să demistifice orice tendință mistificată, să critice unele dintre moravurile contemporane, să caute în interiorul mentalului colectiv zonele de maximă vulnerabilitate, să denunțe, cu vehemența de rigoare, orice compromis uman, orice propensiune alienantă, orice tentativă de derostuire sfidătoare, orice manevră nescrupuloasă.

În cadrul ei, neaipomenit de concentrat, remarcabilul scriitor american construiește parabola regalității anacronice, obligându-ne să luăm aminte atât la hibebele lumii medievale (bazate pe onoare, cavalerism, ierarhie, feudalitate), cât și la defectele ansamblului mundan modern (susținut de parlamentarism, economism, competitivism, rentabilitate), atrăgându-ne atenția asupra felului în care se inversează, de-a lungul istoriei, valorile, demascându-ne necruțător unele stări de lucruri extrem de rușinoase, dezvăluindu-ne natura atroce a oricărei forme de război dezumanizant, solicitându-ne să ne despărțim, cu voce bună, de tot ce ne blochează accesul la demnitate și libertate.

Stând de vorbă cu Warley, una din doamnele-i de onoare, regina Guinevere ne amintește că, în timp ce „înainte vreme bărbații mergeau la război, își dădeau în cap o zi și jumătate, și asta era tot”, „acum avem ambasadori peste tot, acorduri secrete cu anexe și mai secrete, trădări, treceri dintr-o tabără în alta, înjunghieri pe la spate”, constată că „acum trebuie să te gândești la atâtea popoare diferite, la care nu te-ai gândit niciodată înainte”, îl ascultă la radio pe fascistul Ezra (Pound) care-și ațâță ascultătorii împotriva evreilor, denunță categoric „antimorala bolșevică”, de inspirație talmudică.

După ce refuză să mai asculte la radio astfel de ineptii poundiste, regele Artur conversează degajat cu Sir Kay, ascultă „o muzică mai afirmativă”, e convins că „toată lumea anglofonă crede că Lancelot se culcă cu Guinevere” care, în opinia-i acidă, „e la fel de religioasă ca o pisică”, susține că nu s-a lăsat niciodată în voia josnicului obicei de a-și maltrata mesagerii, se plânge că-i lipsesc banii pentru a-și plăti supușii, e contrariat de faptul că „omul de pe stradă nu se gândește niciodată la situații neprevăzute”, se teme de orice posibilă „încălcare a contractului social”, sesizează că „monarhia constituțională (...) e perfectă pe timp de pace”, nu însă și în vreme de război mondial, nu-și dorește ca viitorul să fie profetizat sau „supradeterminat” de vreo forță umană activă, samavolnică.

În dialogu-i cu Cavalerul Negru, Lancelot mărturisește că duce dorul acelor vremuri „când puteai avea o legătură sentimentală într-o tihnă rezonabilă”, când nu exista niciun fel de presă trivial-trâmbișătoare, gata să arate în spațiul public tot ce se putea întâmpla în spațiul privat, când nimănui nu-i dădea prin gând să-și manipuleze, cu grosolanie, semenii pentru a-și satisface propriile interese, pentru a se menține în râvnita postură dominantă.

Ce află Lancelot și Cavalerul Negru de la Walter cel Sărac? Că „a venit vremea celor de rând, a celor netalentați, mediocri, a celor absolut neîndemânatici”, ce formează „un electorat foarte vast”, ușor de manevrat de către dibacii lideri democrați, cărora li-i aminte să acceadă în cele mai înalte sfere ale puterii cu orice chip. Că regii și cavalerii au ajuns „niște anacronisme” derizorii în moderna lume a fabricilor, avioanelor, tancurilor, submarinelor, folosite de unii ca să-i intimideze și să-i domine pe alții. Că prezența regală cavalească nu mai poate fi tolerată actualmente decât dintr-o perspectivă pur decorativă și simbolică, în niciun caz dintr-una funcțională și, în același timp, reală.

Întâlnindu-se pe neprevăzute cu Cavalerul Brun, Guinevere e informată că „toată lumea este prinsă într-o vrajă monstruoasă”, că bellum omnium contra omnes nu-i doar un topos de pomină, ci o realitate de-a dreptul sfidătoare, infernală, că bombardamentele din Londra „au fost îngrozitoare”, dislocând și panicând foarte mulți oameni, provocând „incendii peste tot”, că, la rândul lor, englezii își bombardează furibund inamicii insolenti, inacceptabili prin înaltul lor grad de spectralitate și își exprimă părerea că-i de preferat războiul de altădată (purat într-o manieră decent-cavalească) celui actual (desfășurat într-o modalitate abjectă, ofensatoare).

Deși dansează „singur în lumina lunii, nefăcându-i nimănui vreun rău, bastardul regal Nordred, dotat cu o fire demolatoare, iconoclastă e luat drept un trădător infam de către dușmanii săi care își amintesc că tânărul dansator fusese cândva unicul supraviețuitor de pe corabia în care Artur îi îmbarcase pe toți copiii ce, conform profeției lui Merlin, ar fi putut distruge, peste timp, puterea sa consolidată prin mijloace nu tocmai curate.

Presimțind să-și va pierde autoritatea regală în crâncenele vremuri belice, Artur aflat față în față cu o locomotivă oribilă, de care nu știe cum să scape mai repede, se gândește să recurgă la „într-o vrajă a monarhiei” spre a ieși basma curată dintr-o așa situație tensionată, profund dereglată, aducătoare de insuccese, de decepții, de perturbări.

În subtila-i conversație cu Cavalerul Roșu, Sir Roger de Ibadan susține că „e absolut stupid (...) să lași Partidul să se gândească la toate cele”, că „puterea individuală, oricât ar fi de putredă sau de perfidă, e o precondiție necesară pentru utilizarea creativă a existenței”, că totdeauna „calea parlamentară garantează că vocea poporului este ascultată”.

Dialogând în tihnă cu Sir Kay, regele Artur își exprimă părerea că „înfruntarea dintre om și homar rămâne, în această civilizație, ultima experiență directă a omului”, că „Malta atârână de un fir de păr”, nu dă crezare spuselor lui Haw. Haw care socotește că „Anglia, ca idee, e terminată”, nu mai are nicio șansă să iasă într-o demnă formă regală dintr-un asemenea război monstruos, îi propune partenerului său de dialog să-și asume guvernarea.

De vreme ce caută „soluții noi la probleme noi”, Cavalerul Albastru îi propune lui Sir Roger de Ibadan nu misticul, cavalerescul, minunatul Graal, ci „o bombă cu adevărat îngrozitoare - chintesenta modernității ofensive, dislocante, prometeice - în stare să dea peste cap orice așteptare rezonabilă, „să poată provoca distrugerii fără precedent și care să aibă un efect cumplit asupra vieții oamenilor”, punând capăt războiului în cel mai surprinzător și mai traumatizant mod cu putință.

Intervievat cu răbdare și iscusință de Pillsbury, desuetul, anacronicul, parodicul Artur declară că în calitate de rege marginalizat se simte copleșit de „o plictiseală înfiorătoare”, stârnită pe nesimțite de prea

Diortosiri

Moto-ul: „că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă” (Levantul).

Et in Arcadia ego

Arcadia nu a fost niciodată un ținut îndrăgît de turiști, deși toți spunem *viva voce*: *Et in Arcadia ego*, traducând, cu entuziasm juvenil, „Și eu am fost în Arcadia”. Topica însă, plasarea pronumelui – subiect la finalul locuției, ne sfătuiește către o altă talmăcire: „Chiar și în Arcadia eu exist”. Într-adevăr, venim acum la sensul prim, anterior glisajului semantic perceput ca real.

Arcadia era un ținut muntos, din Peloponez, greu accesibil, care, pe deasupra, fusese cândva lovit și de o molimă aducătoare de moarte. Nu de o călătorie de plăcere, de un sejur fericit ar fi vorba aici, ci de o experiență care te încearcă și căreia, cum-ne-cum, îi rezisti.

Poetii însă au ideile lor, cuvintele, viziunile lor. Ei văd în Arcadia ținutul idilic, acolo se cultivă pacea, războiul fiind cuvânt prohibit. Poetul spune adevărul, el fiind *poeta – vates*, „poetul – profet”, mai ales când se numește Vergiliu, autorul *Bucolicelor*, „Cântecelor păstorești”, care-și caută toposul preferat, *locus amoenus*, unde altundeva decât în ospitaliera Arcadie.

Cele două interpretări, atât în literatură cât și în artă, vor coexista. Sensul favorabil are totuși o mai bună primire în viață și în imitația acesteia, iar știința traducerii se impregnează și ea de natura idilică a Arcadiei. Așadar: „Și eu am fost în Arcadia”!

desele-i contacte cu administrația birocratică, se plânge de unele „neliniști interioare” ce îi pun la grea încercare conștiința bântuită, promite să rămână „un umil slujitor al poporului britanic”, chiar dacă știe că istoria nu mai are nevoie de aportul său pur formal, totalmente desubstanțializat. După plecarea jurnalistului menționat, frământatul monarh recunoaște că se simte „ca un anacronism” căruia nu-i mai este permis să ființeze decât într-un chip lipsit de organicitate și, implicit, de motivație cu adevărat respectabilă.

Intrând în vorbă cu Bărbatul Atârnat, Sir Roger află că nefericitul din fața lui a fost spânzurat de către cei cărora le displicuse politica-i deviaționistă, ce, după părerea sa, „ne poate izbăvi de toate relele din lume”. Ca „antidot la regalitate”, Nordred intenționează să spulbere Londra de pe fața pământului, nemaiputându-și suporta abuzivul tată (care nu-i altul decât Artur cel aflat în impas). În pofida oricărei circumstanțe nefavorabile, Sir Percy Plagent compune o operă muzicală dodecafonică pe care cineva o califică drept „o excelentă parabolă a practicilor politice” din zbulumata epocă arturiană, în care până și melosului îi este dat să se pună la dispoziția agresivului Spirit al timpului.

Postmodernizând cu îndrăzneală, autorul atât de originalului text *The King* își obligă dispozitivul narativ să bată în retragere, să se minimalizeze din cale afară, îi permite dialogului să opereze din plin (ca într-o vioaie piesă de teatru), într-o stare de vervă incontinentă, permanent dezinhibată, le solicită personajelor să se prezinte goale-goluțe, demistificate cu asupra de măsură, în situații cât mai diverse, de natură să-i faciliteze cititorului accesul în intimitatea lor mai mult sau mai puțin bogată, intertextualizează abundent, îngăduindu-i propriei scriituri deosebit de lucide și de cultivate să se raporteze și, mai cu seamă, să se confrunte cu alte forme de scriitură la fel de lucide și de cultivate, oferindu-ne un spectacol verbal de o complexitate admirabilă.

Arcadia nu a fost niciodată un ținut îndrăgît de turiști, deși toți spunem *viva voce*: *Et in Arcadia ego*, traducând, cu entuziasm juvenil, „Și eu am fost în Arcadia”. Topica însă, plasarea pronumelui – subiect la finalul locuției, ne sfătuiește către o altă talmăcire: „Chiar și în Arcadia eu exist”. Într-adevăr, venim acum la sensul prim, anterior glisajului semantic perceput ca real.

P.P

Concursul național de poezie „Ion Pillat... Acolo unde-n Argeș”, ediția a VIII-a, 2016

Organizatorul concursului a fost Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș, susținut de partenerii săi: Centrul de Cultură „Brătianu” – Ștefănești, Vila „Florica”, Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” – Pitești, Centrul Cultural Pitești (prin revista de cultură „Argeș”).

Juriul a fost format din prof. univ. dr. *Nicolae Oprea* (președinte), critic literar, președintele Filialei Pitești a USB; *Magda Grigore*, poetă, doctor în filologie, membru USB; *Denisa Popescu*, poetă, membru USB, redactor la revista „Cafeneaua literară”; prof. univ. dr. *Mircea Bârsilă*, poet, membru USB, redactor la Revista de cultură „Argeș”;

Dumitru Augustin Doman, scriitor, membru USB, redactor-șef al revistei de cultură „Argeș”. Aceștia au desemnat câștigătorii: **Adrian-George Matus** – Satu Mare (Marele premiu al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș); **Bogdan-Alexandru Petcu** – loc. Albele, com. Bîrsănești, jud. Bacău (Premiul Centrului de Cultură „Brătianu” – Ștefănești); **Ana-Maria Sîrbu** – Râmnicu Sărat, jud. Buzău (Premiul Bibliotecii Județene Argeș „Dinicu Golescu”); **Emilia Nedelcoff** – loc. Vulcan, jud. Hunedoara (Premiul Revistei de cultură „Argeș”).

**silabisești
obsedant
aceleași
rugăciuni
aceleași
blesteme**

**nu tragi de
fierul ăsta
tare ce îmi
străpunge
ochiul, gâtul,
inima,
palmele**

**plexul solar și
tot ce ține de o
viață demnă**

ANA-MARIA SÎRBU

Adrian-George Matus,
Premiul C.J.C.P.C.T. Argeș

**prohod pentru mara
(graz-berlin hbf)**

peste Europa bântuia o altă fantomă, mara,
de această dată mult mai personală –
te-am regăsit descompusă, cu ochii tăi
albaștri, nu știam cum să reacționez
degetele cărnoase (ale mamei tale) nu s-au
mai putut distinge de pietrele de pavaj,
reconstruiau un drum către stația de
metrou de la Neue Kantstrasse.

în momentul în care ți-am văzut cadavrul
n-am mai putut să cred în străzile ce pot să
reînvie

oameni sau momente
probabil că nu oricine e Lazăr –
din acel moment – iubirea e religie pierdută
înșirată pe balustradele de la Bataclan.

istoria generației tale s-a pierdut definitiv
în mâinile ce niciodată nu s-au mai strâns
în fața turnului eiffel

în buzele ce nu se vor mai atinge în berăria
din alexanderplatz, unde câțiva mușterii dorm
în fața halbei de bere

în restaurante mexicane, unde oamenii nu
se vor mai certa despre erdogan, ascunzând
tensiuni de sute de zile

în modulațiile vocilor, care nu mai așteptau
decât următoarea replică de parat

în drumurile făcute doar pentru a resuscita
naive amintiri despre seri petrecute în jurul
luminilor clar-obscur.

părinții ți-au cântat prohodul: peste Europa
bântuia o altă fantomă.

sau cum apare lângă patul în care bolnav
stau fără a suferi de nimic de care să știi o
multitudine de drumuri și străzi cu zebre și
semafoare pe verde

cu doamne care și-au scos umbrelele pe sub
ploaie la o mică plimbare în parc
cu câini care au scos stăpânii din casă la aer
cu dorințe care trag în lese de culori diferite
bărbații către sânii femeilor

sau femei către absurdități masculine
dar nici măcar unul dintre obiectele astea
nu are rezultatul matematic al împărțirii
trupului tău la punctele cardinale

în primăveri prea ploioase îmi amintesc
noptile înlăcrimate de frica de a nu-mi găsi
mama

la-ntoarcerea de la joacă
știam că jocul meu este viață
gătutul și toată munca făcută prin casă
însemnau apropierea de moarte
o viață prea ocupată
simțeam cum moare pe rând până-ntr-o zi
când a încetat să mă mai iubească

atunci a murit. și nu a fost sfârșitul de lume
cu dărâmături și cutremure
și pământuri căzând către marginile sferei
pe care-o desena lumea în cărți și atlase
pentru copii singuratici.

am învățat să scriu și să șterg ce am scris cu
mâneca hainei

pe care cea numită mamă-n trecut mi-o
spăla la intervale fixe de o săptămână

am învățat să citesc și să nu mai mănânc
să pun banii sub pernă bucurându-mă de
misterul pe care-l ascundea viitoarea carte pe
care urma să o cumpăr cu foame, aș putea
spune

am învățat totul din prea multă singurătate
din suficientă tristețe.

**Ana-Maria Sîrbu, Premiul
Bibliotecii Județene Argeș
„Dinicu Golescu”**

**când nu îți mai rămâne nimic
din când în când**

silabisești obsedant aceleași rugăciuni
aceleași blesteme

nu tragi de fierul ăsta tare ce îmi străpunge
ochiul, gâtul, inima, palmele
plexul solar și tot ce ține de o viață demnă

ești strigoiiul meu favorit te apropii ca un
thylacine

devorezi pieile & oasele urlă în interiorul
globului meu ocular disperarea

3 grupuri formate din 3 porumbei zburând
în cerc, unul în spatele altuia

cu glandele lor pineale aproape de cer și
strigoiiul înșfacă/ucide

cireada asta infinită de suflete moarte &
tandrețea mamei

țipătul sacadat și limpezimea amară a stării
tale de bine

când dormi pe partea dreaptă cu fața la
Dumnezeu, tu înjuri și mă cauți

când arunc pe jos tot ce ține de iubire îțiiei
ridurile în spate & oftatul tău nu mai seamănă

cu nimic omenesc
cu nimic din ce ai vrea & din ce aș vrea
te lovești de scheletice, anemice trupuri
goale & reci

suntem niște vombați rătăciți într-un
pământ demodat &
 greu de găsit, greu de găsit ceva în
dimensiunea asta aberantă

cerșim lucruri ce nu se pot număra pe
degete cu diafragma încremenită cu gâtulejul
uscat

cerșim tot ce ne încapă în piept și tot ce dă
pe dinafară chirciți fără suflet fără limită
suntem endemici, adori să îți înfigi în mine
colții

suntem carnivori placentari urmăriți
constant până la epuizare

când nu îmi rămâne nimic din tine
iau fierul & îți străpung inima,
ochiul gâtul palmele
plexul solar.

**Emilia Nedelcoff, Premiul
Revistei de cultură „Argeș”**

Poem infantil

Era o lună amară.

A-M-A-R-Ă

precum cafeaua pe care obișnuia

să o bea mama în fiecare dimineață

pentru a suporta viața mai ușor:

zicea că-i dă energie.

Tata locuia un întreg pat,
unicul regat peste care a domnit cu
adevărat

vreodată
– spunea că are veleități de păpușar, dar
noi nu i-am permis niciodată să-și
demonstreze talentul –

în timp ce televizorul continua să redea
imagini ale unei

realități pe care nu o consideram imediată
din simplul motiv că nu ni se întâmpla
nouă.

Era o pătură neagră cerul și am tras-o
până sub ochi.

Lipseau poveștile mamei cu prinți și
prințese

zmei și zgripturoaice
așa cum lipseau răsesele sau urletele
surorilor

la decapitarea vreunei păpuși asupra căreia
doar eu aveam drept de dumnezeu.

Am privit, deci, tavanul și am gândit

că în dezordinea din cameră

trebuie să fiu cel mai ordonat lucru.

Prea știu unde-mi sunt urechile, nasul,

ochii

gura

ca să-mi permit o secundă a uitării de sine.

În secunda doi, mâinile au început să-mi
zboare

să cânte vesel un cântec al cărnii pe care
aveam

să-l știu doar eu:

creșteam om mare.

Bogdan-Alexandru Petcu,
Premiul Centrului de Cultură
„Brătianu” – Ștefănești

**noi trebuia să ne-ntâmplăm
să fim la fel cum se întâmplă
orice ca să fie**

uneori pare atât de simplă lipsa ta de sub
soare

atunci pot să privesc alte obiecte

să-mi făuresc o sumedenie de lumi diferite

pot să gândesc rotația pe minut a gândului
în jurul mâinii

O veveriță sfâșiată de câini în curtea spitalului de hematologie

Oamenii din stație urcau în timp ce noi coboram și ne-am înglodat la ieșire. Nu reușeam să coborâm. O trăgeam pe Lilia de mână, croindu-mi drum, cu umărul. Femei și bărbați nu au mai avut răbdarea să ne mai aștepte să ne dăm noi jos, și au năvălit pe scări, imediat ce ușile s-au deschis. Un nasture mi s-a desprins din încheietoare și l-am prins din zbor. Nevastă-mea s-a făcut foc. O mânășă i-a rămas în troleibuzul care se îndepărta.

Să alergăm după el ar fi fost o adevărată nebunie. Stăteam la marginea străzii și așteptam să treacă mașinile. Dinspre spital bătea un vânt înghețat, care ne doborâ din picioare. Preț de câteva secunde strada se goli și am înșfăcat-o pe Lilia de mână și am alergat în partea cealaltă a străzii. Cuvintele pe care i le spuneam îmi intrau înapoi în gură.

Am intrat pe poarta larg deschisă a spitalului, de unde nu putea ieși un Moskvici, care patina în gol. Ningeaa așa de tare că nu o mai vedeam pe Lilia, deși o țineam de mână înmănușată. Cealaltă mână, cea dezgolită, a dosit-o în buzunar.

Spitalul de hematologie unde se afla internată de două săptămâni Tamara Ivanovna se afla în vale, știam asta, dar nu-l vedeam din cauza viscolului și mergeam mai mult orbește. Poate mai cobora panta și altă lume, însă viscolul ne dădea senzația că am fi

singuri. Zăpada îmi alerga de sub tălpi. Am alunecat și m-am prăbușit pe spate. Un bărbat îmbrăcat în negru a ieșit de după perdeaua zăpezii și m-a ajutat să mă ridic.

Lilia îmi povestea despre mama ei, bolnavă de leucemie. Ieri i-au făcut o nouă transfuzie de sânge și azi ar fi trebuit să se simtă mai bine. Lilia îmi povestea despre Tamara Ivanovna.

- Ce frumoasă a mai fost în tinerețe. Cu mult mai frumoasă ca mine, mi-a strigat ea a doua oară, după ce prima oară nu am auzit ce mi-a spus.

Am ajuns în fața ușii.

- Tu ai să mă aștepti afară, pentru că, știi, mama, nu vrea s-o vezi în starea în care se află acum.

Da, da, știam. Soacră-mea se jena că s-a tras la față în ultimul hal și nu-i permitea decât Lilliei să intre. Doar în două săptămâni boala a transformat-o dintr-o femeie în vârstă frumoasă într-o umbră scheletică.

Nevastă-mea a deschis ușa și a intrat în spital. Viscolul s-a potolit brusc și eu mi-am putut aprinde o țigară.

Odată cu soarele, nu știu de unde, a apărut în mijlocul curții o veveriță, țopăind veselă între doi copaci. Momentan, au împresurat-o din toate părțile maidanezii, clănțănind și lătrând-o. Strângeau cercul. Veverița se zbătea când într-o parte când în alta ca să

scape din încercuire, dar oriunde fugea, în față îi ieșea câte un câine, iar copacii erau foarte departe.

Mi-am aruncat țigara și am alergat spre câini. Strigam la câini -huideo, javrelor-, dar maidanezii nu se sinchiseau de mine. Un câine a înșfăcat-o de coadă, un altul a mușcat-o de un picior, iar al treilea, de grumaz, până au doborât-o la pământ și în tot timpul asta lătrau în păr, toată haita, acoperind chițcăitul veveriței și urletele mele neomenești. Am aruncat în ei cu bulgări de zăpadă, i-am izbit cu bocancii în bot, mi-am azvârlit în ei căciula și geanta, dar nu i-am putut izgoni, poate, și de aceea că erau foarte mulți.

Erau, probabil, vreo douăzeci de maidanezi, care au strâns rândurile în jurul veveriței. Douăzeci de capete, sărind s-o muște. Veverița nu se mai vedea și nu se mai auzea. Când nu s-a mai văzut deloc, au plecat, cu balele scurgându-li-se din boturi și legănându-și fericiți cozile. Și curtea a devenit pustie. Nici urmă de veveriță. Doar câteva smocuri roșcate și o mare baltă de sânge înroșind zăpada în locul unde doar în urmă cu câteva clipe țopăia veverița aia veselă.

A început iar să viscolească. Acoperind smocurile de blană năclăite și balta de sânge. Ușa s-a deschis și din spital nevastă-mea a ieșit împleticindu-se, cu fața scaldată în lacrimi.

Poate mai cobora panta și altă lume, însă viscolul ne dădea senzația că am fi singuri. Zăpada îmi alerga de sub tălpi.

Alexandra Pârvan

În lumea animală nu se greșeste niciodată, iar uniformele albe nu greșesc, aici nu se moare, e vorba de ce vrea Dumnezeu.

PETICUL DE IARBĂ CU NU-MĂ-UITA

Aș vrea să fiu trist
să am o cruce înfipă în partea stângă
unde se pune stetoscopul, aș vrea
tristețea aceea pentru care
nu se pot chema ajutoare, ca după acte
terroriste,
tristețea care
nu apare niciodată în ziare
și nu o poți plezni peste față
cu picioarele desculțe ale copiilor
înfometați.

Când sunt trist nu vreau nici măcar
să mă arunc de la fereastră
prin partea dreaptă, peste un petic de iarbă
cu nu-mă-uita, când sunt trist
se ciocăne degeaba în mine cu numele
prietenilor
sau cu soarele de primăvară
nu mă puteți ridica din tristețe ca dintr-un
pat al insomniei
nu pot fi încercat și nici încercuit
când sunt trist.

Când sunt trist, am vârsta lui Van Gogh din
clipa când
și-a pus un glonte în noaptea înstelată
din miezul pieptului și-a stat apoi
cu fratele și pipa lui de vorbă
încă o zi jumate, cum era și normal
căci nu poți pune punct pe tristețe
ca pe litera i.

Aș vrea să fiu trist, dar nu sunt.
Sunt un om vesel, plăcut,
care este așa, care este altfel,
care este așa și nu altfel
și care privește din partea dreaptă a
ferestrei
peticul de iarbă cu nu-mă-uita
împroșcat de sângele proaspăt
scurs în stradă.

FĂRĂ CUVINTE

În spitalul acesta nu se vorbește.
Nu este nevoie de cuvinte pentru că
toată lumea știe ce are de făcut.
Bolnavii sunt doar bolnavi,
totul în ei este bolnav
până și sănătatea lor primește
medicamente
până când se întoarce cu burta în sus
ca un pește.
Bolnavii nu pot să fie decât bolnavi
pentru că lângă ei sunt doctori
și asistente și infirmiere și oameni cu targa
și alți oameni pe care îi vezi numai unde
sunt bolnavi

și care fac exact ce trebuie, fără cuvinte,
așa cum se așteaptă de la ei.
Dacă vii la un bolnav, ești dat afară pe loc
de răcnete în uniforme albe
venite din artileria de tratamente.
Nu e loc în spital decât pentru bolnavi.
Poți să pleci sau să intri și tu la tratament.
Degeaba vorbești, acolo se zbiară
acolo ești privit ca prin gardul de la zoo
fioros și debil, din pierdutele rădăcini ale
umanității.

În lumea animală nu se greșeste niciodată,
iar uniformele albe nu greșesc,
aici nu se moare, e vorba de ce vrea
Dumnezeu.

Sănătatea trebuie eliminată, căci în spital
sunt numai bolnavi. Cine mai știe să
vorbească,

aceluia i se ia carnea vie pe dată și i se dă
carne cu formol.

Bolnavii cresc și se înmulțesc,
bolnavii fac de gardă, conduc armate albe,
împart medicamente,
schimbă paturile, împing targa, țin cuțitele
pentru carne vie în mâini.

În spital bolnavii sunt stăpâni.

Ei nu vorbesc pentru că nu au cu cine, ei
sunt doar

un singur corp cu urlete și gheare
adânc înfipite în burta întoarsă în sus
a lui Dumnezeu.

DE-AR FI

Sunt mulțumit, toate sunt bune pentru
mine,
copilul mă ascultă, iar eu în schimb
îl las să mă bată la tenis și
lucrurile din jur sunt așezate pașnic
după firea mea.
Din când în când mi-e frică, văd
moartea brusc, o simt în piept
fantomă de carne roșie, bum-bum
dar moartea nu ține prea mult, știți bine
mai lung, mult mai lung e timpul
în care eu sunt mulțumit
pur și simplu.

Dar am în casă un pian moștenit
și nu știu să cânt.
Nu știu, dar se întâmplă să aud
muzică de undeva, vine cu ea
o arătare teribilă a sufletului:
tandrețe, adiere peste trupul meu, ah!
cine este acest om mulțumit, ce legătură am
eu cu el?

luați-l, vreau creatura asta cu piele
catifelată

și miros de femeie, vreau dracul ăsta gol
care mi-a dat la naiba frica și moartea
și mi-a turnat în piept descântec,
vreau, vreau, este drept așa, dar nu-mi pot
mișca

niciun mușchi de pe față, nu am
mâini să ating vietatea asta ieșită din note
muzicale

Mahler, malheur, nu pot decât să o privesc
cu trupul meu schilodit de mulțumire
sunt prea mulțumit ca să mă pot mișca
iar ea este alături, chiar alături, mereu
alături

lângă cușca mea binevoitoare
acolo unde îmi pun capul pe o tipsie de
argint

și lacrimile mele sunt sorbite îndată
de obrazul alb al durerii
cu miros de femeie
mie dată.

Istoria literaturii române pe înțelesul celor care citesc (I)

Invitația lui Nicolae Manolescu la lectură, din „Istoria literaturii române pe înțelesul celor care citesc” (Editura Paralela 45, Pitești, 2014), este esențială pentru coloana vertebrală a unui om, aproximat, de noi, ca fiind „mit personal” (Charles Mauron): „Neagu Djuvara a scris **O istorie a României pe înțelesul copiilor**. Cartea mea se intitulează **Istoria literaturii române pe înțelesul celor care citesc**. Dacă ne gândim bine, e cam același lucru. Cei care citesc sunt, în zilele noastre, îndeosebi copiii. Am fost ispitit o clipă să citez cuvintele lui Benny Lévy din prefața unei culegeri de mărturii despre *rezistența prin lectură* a copiilor internați în lagărele naziste: „Această carte se adresează tuturor copiilor și copiilor lor.” Citatul stabilește genul proximal și diferența specifică pentru rezistența prin cultură. Neagu Djuvara este, totuși, diferit de Lucian Boia, ca istoric, prin scriitura și alcătuirea ei, diferență specifică.

Scopul, genul proximal, ar fi situarea de partea binelui, prin dragoste și întuneric, parafrazând pe Amos Oz. Nicolae Manolescu este reflexiv, cum este și Neagu Djuvara, Lucian Boia fiind, rar, și rezumativ, ceea ce decolorează desenul din covor. Între poveste și rezumat este o diferență/ diferențiale cât o istorie, cu tot atâtea școli lingvistice cu tot.

Ca să nu rămânem numai în interiorul complexului tematic, trebuie să adăugăm imediat afirmația lui Titu Maiorescu, pledoarie pentru estetică, în formularea lui Nicolae Manolescu: „El e cel dintâi la noi care afirmă clar că arta nu e nici morală, nici imorală, și că se ghidează după criterii proprii. Paradoxul face ca acest adept al stilului înalt și nobil în artă, care disprețuia „vulgaritatea” naturalismului și „înstrăinarea” poeziei de după 1900, să fie factorul decisiv în eliberarea artei de sclavia unor scopuri neconforme ca natura ei.” Sensul acestei cărți, al operei lui Nicolae Manolescu: („calea, adevărul și viața”, evident, în sens laic) se găsește în aserțiunea lui Titu Maiorescu. „Tot ce este astăzi formă goală în mișcarea noastră publică trebuie prefăcut într-o realitate simțită, și fiindcă am introdus un grad prea înalt din viața din afară a statelor europene, trebuie să înălțăm poporul nostru din toate puterile până la înțelegerea aceluși grad și a unei organizări politice potrivită cu el”, în 1872. Afirmație tradusă, schimbând ceea ce este de schimbat, prin îndemnul la lectură, ca altădată junimiștii, „să nu uităm că... au început cu acele **Prelecțiuni populare**, o serie de conferințe pe teme culturale al căror sens pedagogic n-a scăpat nimănui. Civilizația română modernă datorează enorm acestei generații de dascăli ai neamului, care au văzut în educarea poporului, în sensul de atunci, mijlocul principal de adaptare la standardele occidentale.”

Paradigma culturală este, repet, alta, dar firul Ariadnei este lectura. Cititorii, „ei sunt cei care salvează cartea”.

Să citim... Despre „Scrisoarea lui Neacșu” (1521), despre „Pripealele lui Filotei”, despre „Ponticele lui Ovidiu” (interpretii: „lăsați pe seama zeilor romani”) și viziunea lui Nicolae Manolescu despre limbă, citându-l pe Jacob Burckhardt, care spunea: „Orice cultură începe cu un miracol al spiritului: limba”. Așadar, să fim atenți la strategiile hermeneuticii. La fiecare pas, principiul: „Contraria non contraria, sed complementaria”... și o concluzie: „Protocronismul din anii 1970 a încercat să ridice moralul național prin împingerea originilor cât mai departe în trecut sau prin descoperirea unor priorități reconfortante. Cu un preț însă, care nu trebuie niciodată plătit: al ridicolului.”

„Cazania lui Varlaam”, „Didahiile” lui Antim, „Viețile sfinților”, „Jitiile”, „Viața

lumii” a lui Miron Costin și translatarea în teoria literaturii, prin apelul la conceptul lui Eugen Negrici despre „Expresivitatea involuntară, care ar permite să trecem cu vederea intenționalitatea estetică”, însă ar trebui atunci: „să cuprindem sub umbrela literaturii opere dintre cele mai diferite. Riscul este să cădem în extrema contrară și să-i luăm în serios pe aceia, care au vorbit de o literatură română medievală, nu numai în deplinul înțeles al cuvântului, dar care ar fi parcurs toate etapele literaturii occidentale, de la o Renaștere timpurie la Baroc. Un poem ca **Viața lumii** al lui Miron Costin a fost supus botuzului Barocului.” Și, totuși, „Jitiile” sunt o proză admirabilă, „Antim Ivireanul e Bossuet al nostru”, afirmă Nicolae Manolescu. Grigore Ureche („primul scriitor clasic”), Miron Costin („capul cel mai învățat sabia ignorantului îl taie”, aluzie la Constantin Cantemir, domnitor al Moldovei, care abia știa să se iscălească și din ordinul lui i-a fost tăiat capul lui Miron

unui ins retras la gura sobei, învelit în pleduri și ținându-și cățelușul în poală, și care nu „trăiește”, ci își imaginează anotimpurile, ca într-un fel de reverie” (Eugen Simion discută în „Dimineața poezilor”, pe larg problema „Pastelurilor” la Vasile Alecsandri, raportându-se la Nicolae Manolescu, Valeriu Cristea, Dan Cristea...).

Despre Alecu Russo, Nicolae Manolescu scrie o frază memorabilă: „prefacerea morală a societății în deceniile dinainte de 1848 e văzută prin grila celei vestimentare, ca într-o veritabilă semiotică a pantalonului, fracului și jiletcii”. Normală este și interpretarea „Arhondologiei” lui Constandin Sion ca premergătoare a romanului „Calpuzanii” de Silviu Angelescu. Basmul „Tinerete fără bătrânețe” este interesant „comentat” (autorul acestor rânduri se bucură de aprecierea profesorului Nicolae Manolescu, întrebându-se dacă nu este la mijloc o ironie, știind că filosoful de la Păltiniș, Constantin Noica, era nemulțumit atunci când i se spunea că este cunoscut și prin basmul amintit).

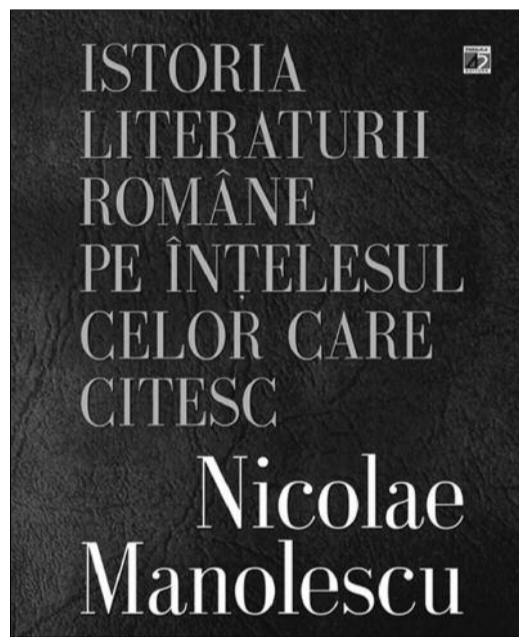
Despre Nicolae Bălcescu, cuvântul elogios se produce prin citarea unei scrisori către C.A. Rosetti, considerat a fi testamentul lui Bălcescu: „Mi se rupe inima când mă gândesc că vor veni poate vremurile dorite, fără ca să fiu eu de nici un folos țerii, nici cu sabie, nici cu condei, nici cu gura”. Costache Negruzzi și Ion Ghica sunt citați la capitolul: „Doi mari prozatori”. Despre Ion Ghica fraze memorabile și decisive: „Ghica reușește minunea de a le transfigura literar într-o asemenea măsură, încât continuăm a-i citi memoriile romanțate cu o plăcere din ce în ce mai mare. Comedia umană descrisă de Ghica n-are termen de comparație în literatura noastră.”

Despre Alexandru Odobescu: „Falsul tratat de vânătoare” e cea mai clară mise-en-abyme a gratuității literaturii”. Despre B.P. Hașdeu: „Despre nici un alt scriitor român nu se poate spune cu mai multă îndreptățire că omul e superior operei.”

Despre „Ciocoi vechi și noi”, Nicolae Manolescu aserțiionează: „subiectul ilustrează una dintre situațiile paradigmatică din evoluția societății românești, iar protagonistul lui, Dinu Păturică, crede E. Lovinescu, a fost simțit ca un „om nou”, activ și plin de energie, capabil a lua locul unei boierimi cu sânge tot mai subțire și mai incapabile de inițiativă istorică”.

Capitolul: „Prima bătălie canonică” îl prezintă pe Titu Maiorescu și Junimea. Aserțiunile: „Maiorescu procedează cât se poate de metodic, răspunzând unor așteptări pe care le identificase corect, ceea ce explică succesul acțiunii lui, care va marca profund cultura română. În jurul *Junimii* se vor strânge toate forțele vii ale noii literaturi (Eminescu, Creangă, Slavici, Caragiale sunt cei mai mari), iar critica estetică teoretizată de Maiorescu va trece cu bine pragul gherist al secolului XX și va fi confirmată de canonul lovinescian de după 1918” sau: „Cât privește combaterea formelor fără fond, care a fost greșit înțeleasă, ea are un merit nerecitat nici de fideliul lui Maiorescu, nici de adversarii lui, și anume de a ne fi avertizat de riscurile rupturilor și revoluțiilor de care secolul XX a fost nu numai intoxicat ideologic, dar și bătut în realitate. Gândirea organicistă a lui Maiorescu indica o cale din păcate neurmată nici după Primul, nici, cu atât mai puțin, după al Doilea Război, aceea care făcea din formele occidentale împrumutate necritic nu o piedică în dezvoltare, ci un aliat necesar, cu condiția, limpede în ochii lui Maiorescu, așa cum am văzut, a „înălțării” poporului român până la deplina lor înțelegere și conștiință asumare”.

Capitolul despre Mihai Eminescu este reformativ, viu, dinamic, urmărind aspectele

Costin), Ion Neculce (interpretat cu un apel la Șerban Cioculescu), Radu Popescu (cronicar) și așa numitul **Anonim brâncovenesc**, de unde „Caragiale din spiritul lor se trage”. Samoil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Dosoftei („mare talent literar”), Dimitrie Cantemir, imaginarul medieval, reprezentat prin cronicile în versuri (remarcate mai ales de Eugen Negrici), ele fiind reportajele vremii... Între două gramatici, *Gramatica* lui Ienăchiță Văcărescu, 1787, iar în 1828, aceea a lui Heliade Rădulescu, a germinat poezia modernă, în „sânul moliciunii, pe malurile Dâmboviței și ale Bahluiului s-a născut și poezia românească a epocii moderne” – aserțiionează Nicolae Manolescu.

Anton Pann, Costache Conachi sunt antologați. Ion Budai – Deleanu, autorul „Țiganiadei”, ar trebui comparat cu Joyce, Borges, Nabokov și, nu în ultimul rând, cu Don Quijote și părintele lui, Cervantes. Romantismul (1840-1889), mai ales romantismul Biedermeier, este interpretat de Nicolae Manolescu raportându-se la Virgil Nemoianu, Ion Negoitescu, Șerban Cioculescu, Paul Cornea... Din „Generația romantică” fac parte Vasile Cârlova, Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri: „Născuți, cu puține excepții, în deceniul al doilea al secolului, ei sunt tineri prin excelență, frumoșii nebuni ai unei literaturi încă în față, și rămân așa până la Revoluția din 1848, care îi maturizează brusc și, într-un fel, îi urăște sentimental și moral”.

Ar trebui să notăm excelența interpretare a lui Nicolae Manolescu despre „Pastelurile” lui Vasile Alecsandri: „Descrierea naturii nu e nemijlocită, cum au fost înclinați să creadă mulți comentatori, ci prin prisma subiectivă a

esențiale din bibliografia interpretărilor eminesciene. Este un studiu diamantin despre opera lui Mihai Eminescu, regenerador, fecund, germinând sensuri, nu semnificații. Nicolae Manolescu interpretează afirmațiile lui Nicolae Iorga despre Mihai Eminescu: „Expresie integrală a sufletului românesc” (1929) și aceea a lui Constantin Noica: „Omul deplin al culturii românești” (1975): „Ambele se bazează pe un Eminescu paradigmatic și anistoric, pururi exemplar pentru suflarea românească.” Este citată de asemenea aserțiunea lui George Călinescu: „Poetul național”, pe care criticul o așază în fruntea capitolului din istorie. Dacă nu ar fi prea mult, afirmăm noi, ne-am referi și la Edgar Papu, care folosește conceptul de protocronism, având consecințe nedorite probabil de eruditul critic.

Există trei interpretări formatoare despre Mihai Eminescu, afirmă Nicolae Manolescu. Prima este a lui Titu Maiorescu din 1889, din „O cercetare critică”: „Acest Eminescu antum este rodul acomodării la normele romantismului Biedermeier, bine temperat clasic (Nicolae Manolescu)”. A doua lectură critică este cea a lui G. Călinescu: „În interpretarea lui G. Călinescu și a tuturor criticilor care vor urma (cu excepția câtorva eminescologi refractari înnoirii și îmbogățirii perspectivei asupra operei lui Eminescu), poezia eminesciană câștigă în lirism, simțită ca mai apropiată de High Romanticism-ul ilustrat de Hölderlin sau Novalis decât de Biedermeier-ul unor Heine sau Mörke, atât de caracteristic primei noastre generații romantice și pe placul lui Maiorescu”.

Ultima lectură critică ar fi aceea a lui Ion Negoitescu, din 1968, care discută despre „fața dublă a poetului”. Conceptele propuse sunt „plutonic” și „neptunic”. Ion Negoitescu a vrut să impună, inferează Nicolae Manolescu, un Mihai Eminescu obscur germanic, construit sub diseminările din celebrul vers: „De plânge Demiurgos, doar el aude plânsu-și”. Întrebarea lui Nicolae Manolescu este: „Cât oare din Eminescu se lasă cuprins în metafora unei Divinități încolăcite în sine și autiste?”. Interpretarea lui Ion Negoitescu „are totuși meritul paradoxal de a ne sugera ideea unei lecturi care să integreze, în loc să excludă și din care să nu lipsească niciuna dintre fețele, cu siguranță nu doar două, ale poeziei eminesciene. O lectură postmodernă din care să reiasă un Eminescu multiplu și divers”.

Nicolae Manolescu interpretează apoi poezia eminesciană în contextul literaturii române și universale, într-o viziune lucidă, interferând sensuri, completând original și memorabil. Hermeneutica textului se exercită și conjecturând poemul „Antropomorfism”. La fel, hermeneutic, stilistic, este interpretată poezia „Stau în cerdacul tău”, un sonet din 1879. Sunt apoi discutate edițiile Perpessicius, Petru Creția. Recent, o ediție antologică din versurile lui Mihai Eminescu a propus Cătălin Cioabă la Editura Humanitas. Proza lui Mihai Eminescu este interpretată demitologizând, deconstructurând hiperinterpretările. Îndemnul criticului literar Nicolae Manolescu este să citim cu spirit critic textele eminesciene.

Publicistica eminesciană, discutată incandescent astăzi, este prezentată, după o sinteză a ideilor, aproape beligeranților, în termeni raționali: „Publicistica eminesciană trebuie repusă în contextul epocii în care a fost scrisă și analizată fără parti-pris ideologic”.

Capitolul Ion Creangă reia receptarea critică a operei, de la Iorga și Ibrăileanu la Călinescu și Valeriu Cristea cu sintagmele cunoscute, scriitor „poporal” sau cult, exponențial sau universal, citând ca piatră de hotar cartea lui Constantin Trandafir intitulată „Spectacolul lumii”. Constantin Trandafir a pornit de la teza lui M. Bahtin despre „cultura populară a răsului” ajungând imediat la Rabelais, Chaucer, Boccaccio „maestri ai carnavalescului, ai ludicului, ca sărbătoare populară care le dublează pe cele religioase, oficiale, oferind spectacol enorm și parodic al unei lumi pe dos”. Am mai putea adăuga complexul tematic pentru care în ideea de sărbătoare dispar granițele sociale.

Nicolae Manolescu mai afirmă: „În piatra dură a lexicului lui Creangă proverbele par sculptate pentru eternitate. Destule dintre aceste sintagme norocoase s-au despărțit de contextul lor și circulă de capul lor prin lume.. Le simțim ca fiind ale lui Creangă.”

Despre I.L. Caragiale o afirmație sintetiză: „ancorarea pieselor în epoca frumoasă care le-a dat naștere, redescoperirea artei clasice a dramaturgului ne va reconcilia cu un scriitor ale cărui personaje sunt departe de a juca în mascarada politică modernă, dar care ne vor vorbi cu atât mai convingător despre ea”. și: „în *Momente*, Caragiale e primul om și scriitor media din istoria noastră literară. Ca să nu mai vorbim de publicistica lui politică și literară. Nu și de scrisori, gen pierdut definitiv în noaptea e-mail-urilor și sms-urilor noastre, fără sedile și semne de punctuație, care pe Moș Virgulă, cum era poreclit, l-ar fi scos din sărite, și pe drept cuvânt!”.

Ion Slavici este interpretat și prin aserțiunea: „spiritul maioreșcian a jucat, cu siguranță, un rol însemnat în constituirea personalității fiecăruia”. Despre *Mara*, o expresie esențială: lumea ei se petrece: „cu drame absolut naturale”.

În capitolul „Reacții la junimism. Critica literară” Nicolae Manolescu îl prezintă pe Constantin Dobrogeanu-Gherea în polemică cu Titu Maiorescu, care „a tins spre o fundamentare științifică a disciplinei. Dacă a reușit ceva, a fost să devină pionierul sociologismului vulgar. Critica estetică interbelică și de după 1965 îi datorează lui Maiorescu totul”. Altă afirmație tranșantă: „Întoarcerea la Gherea a unor critici din generația 2000 reprezintă cel mai recent avatar al antimaioreșcianismului”.

G. Ibrăileanu este în viziunea lui Nicolae Manolescu, „alături de Lovinescu, cel mai de seamă critic din prima generație maioreșciană. Rolul și l-au jucat însă în epoci diferite, Ibrăileanu îndeosebi, înainte de Marele Război, Lovinescu, după. De înțeles, nu s-au înțeles niciodată, separându-i temperamentele și cultura. Lovinescu este o natură clasică în modernismul lui bine temperat, iar Ibrăileanu este un spirit vechi, dar fiind degustător de literatură modernă”. Despre „Adela” Nicolae Manolescu notează, ca un prozator din stilul ionic: „o batistă minulesciană flutură în aerul deodată rarefiat și totul se termină. Stilistic, acest roman despre o lume deja apusă, când îl scria Ibrăileanu, nu a îmbătrânit. Ici-acolo, câte un rid, mai ales de natură lexicală.”

Ilarie Chendi este „întâiul nostru critic profesionist”. Nicolae Iorga este catagrafiat mai ales ca prozator, o personalitate „cu o precocitate uimitoare în toate domeniile”. La Duiliu Zamfirescu reținem: Romanța viitoare e toată aici, în câteva versuri din puțina poezie a lui Duiliu Zamfirescu. O propoziție constant polemică: „Duiliu Zamfirescu face parte din categoria scriitorilor români geniałoizi, ca Macedonski sau Nicolae Breban”. Barbu Ștefănescu Delavrancea este un scriitor de „antologie”, de al doilea raft. Conjecturarea despre Ion Agârbiceanu: „Iată un scriitor pe trei sferturi uitat, în pofida prețuirii de care s-a bucurat din partea unor critici ardeleni ca Mircea Zăciu, Cornel Regman sau Ion Negoitescu” dă de gândit, plutind în aer de mult timp.

Calistrat Hogaș are „umor cărturăresc”, iar: „stilul prozei lui e la mijloc între clasicismul erudit al lui Odobescu și barocul emfatic al lui Bogza”. Gala Galaction este: „spirit religios, dar cu pulsioni erotice, nu e niciodată sincer cu sine”. La George Coșbuc este invocată toată critica literară de la Gherea până la Vladimir Streinu, de la George Călinescu până la Ion Negoitescu. Ar mai trebui menționat Mihai Zamfir cu o interpretare excepțională. Șt. O. Iosif și G. Topârceanu sunt poeți de antologie.

Dramaturgia de după 1900 este prezentată așa cum este și necesar, ca într-o panoramă, cum ar fi spus, probabil, Alexandru Piru. „Titanic Vals” de Tudor Mușatescu este „o piesă impecabil construită, cu subiect pseudo-politic”.

Simbolismul este prezentat, evident, prin Alexandru Macedonski: „Este paradoxal că, în „Noapte de decembrie”, bizarul poet bântuit de viziuni infernale se dovedește un cântăreț exaltat al unui serafic paradis oriental, răsunând de sublime armonii corale precum ale lui Bolintineanu. Macedonski este primul nostru poet la care plastica peisajului nu contează. El n-are ochiul lui Alecsandri sau Pillat. Peisajul lui este o pură sonoritate. În aceasta și constă și noutatea poeziei. Culorile și sunetele compun corespondențe simboliste. Vladimir Streinu a vorbit de sensuri estetice ascunse. Simbolismul, însă nu ascunde, ci sugerează pe calea simțurilor, dintre care mirosul, și, la Macedonski, îndeosebi auzul sunt privilegiate. Poezia lui Macedonski cântă”.

Dimitrie Anghel îi prilejuiește lui Nicolae Manolescu ideea, după care merită să facem un buchet din poeziile lui: „câteva foarte frumoase și delicate”, pentru „o istorie a literaturii pe înțelesul celor care citesc”. Ion Minulescu, fenomen de receptare sociologică, este caracterizat astfel: „e lesne de observat că poezia lui Minulescu satisface tocmai acest gen de frustrări bovarice și cosmopolite”, pe care le întâlnim în textele poetului. O afirmație liniștitoare: „spre deosebire de nepoatele din high-life, Zița s-ar fi mulțumit cu Moscopol și Cristian Vasile. La maturitatea secolului care începea, urmașii lui Minulescu vor fi Charles Trenet sau Gilbert Beaud”.

Modernismul începe, în viziunea lui Nicolae Manolescu, prin: „A doua bătălie canonică. Sburătorul”. Aici, spiritus rector fiind Eugen Lovinescu: „este semnificativă lipsa de înțelegere cu care este întâmpinat de către confrăți Eugen Lovinescu la debutul său. Cu doar zece ani mai vârstnici, Iorga și Ibrăileanu nu-l simțeau ca pe unul de-ai lor, deși aparțineau toți aceleiași generații. Nu e vorba doar de faptul că Lovinescu scria o altfel de critică, subiectivă, impresionistă și totodată aderentă stilistic la text, mai ales la acela poetic, a cărui intuiție niciunul dintre criticii de până atunci n-o avusese. După cum nu e adevărat ca aceasta critică nouă era lipsită de criteriul ideologic. Călinescu se înșela doar pe jumătate când vedea în Lovinescu un dogmatic. Cheia înțelegerii exacte a criticii lovinesciene ne-o dă tocmai respingerea ei de către Iorga și ceilalți, și ea constă într-o perspectivă diferită asupra literaturii, ceea ce însemna implicit o selecție diferită a operelor și autorilor. Cu alte cuvinte, un nou canon. Dacă prima bătălie canonică din istoria literaturii române, aceea a lui Maiorescu din deceniile VII și VIII ale secolului, care se încheiase, impusese câteva valori incontestabile, criteriile în funcție de care criticul junimist operase s-au văzut respinse începând chiar din deceniul IX de către Gherea, urmat după 1900 de Iorga și de Ibrăileanu: autonomia esteticului, înălțarea impersonală și gratuitatea artei sub raportul scopului. Lovinescu le va restabili prestigiul după Primul Război, când se vor coace condițiile obiective pentru o literatură, ea însăși, nouă. Nu se poate o critică nouă fără conștiința unei literaturi noi, conștiință pe care Lovinescu a avut-o dar, înainte de vreme. Liderii de opinie erau îndată după 1900 Iorga și Ibrăileanu, critici sociologizanți și fideli unei ideologii dezinteresate de specificul literaturii. După război, Ibrăileanu se va converti el însuși la impresionism și va scrie paginile cele mai simpatice ale criticii lui. Dar liderul de opinie va fi acum Lovinescu, acela care a declanșat și a câștigat cea de-a doua bătălie canonică. Și critica s-a schimbat la față: a devenit estetică. „Eugen Lovinescu alcătuiește în Istoria din 1937 o listă completă a scriitorilor care au citit la Sburătorul. Ca și aceea, maioreșciană, din Direcția nouă, ea cuprinde și nume pe care canonul inaugurat de Lovinescu și fixat de Călinescu nu le va reține. La care trebuie adăugate numele tuturor scriitorilor importanți din interbelic, despre care Lovinescu a scris pagini extraordinare, majoritatea datorându-i intrarea în canon”.

(continuare în numărul următor)

Nicolae Manolescu interpretează apoi poezia eminesciană în contextul literaturii române și universale, într-o viziune lucidă, interferând sensuri, completând original și memorabil. Hermeneutica textului se exercită și conjecturând poemul „Antropomorfism”. La fel, hermeneutic, stilistic, este interpretată poezia „Stau în cerdacul tău”, un sonet din 1879. Sunt apoi discutate edițiile Perpessicius, Petru Creția.

Mihai Şora – omul dialogal

„De altfel, filosofia nu vehiculează informații, ea este o continuă confruntare, mereu luată de la început, a omului cu sine însuși și cu lumea, efectuată în interiorul și cu mijloacele culturii, adică cu tot ce știi după ce ai uitat tot ce aflaseși.”

(Idem, *Stare de deschidere* – interviu cu STELIAN TĂNASE, în *Firul ierbii*, p. 38)

aniversare

Era o zi de iarnă friguroasă, pe 9 ianuarie 2003, când l-am cunoscut pe domnul Mihai Şora. Îmi aduc aminte că la 8 dimineața patrolam pe bulevardul Magheru din București așteptând să se facă ora 9, când stabilisem să ne întâlnim acasă la domnia sa, un apartament situat într-un bloc interbelic pe strada Jules Michelet. Mă tot frământam întrebându-mă cum să îl abordez, îmi formulam în minte probleme și filosofeme, mă băntuiam fel și fel de îndoieli, însă când am ajuns în fața sa toate s-au topit în firescul unei conversații care parcă le continua pe altele purtate ani în șir. Când ne-am așezat, eu pe o canapea de piele, domnia sa într-un fotoliu în fața mea, mi s-a transmis dintr-o dată o liniște de un fel special. Desigur, pereții camerei erau tapetați de sus până jos cu cărți, atmosfera sugera o continuitate dintre vechi și nou, figura sa emana mult calm, dar liniștea venea de altundeva: omul știa să asculte, adică să creeze acel curent care-mi atrăgea cuvintele și ideile ca un magnet. Totul venea de la sine, fără nici un efort, iar această stare am regăsit-o și în conversațiile noastre ulterioare, înregistrate sau nu.

Ce se întâmplă, de fapt, într-un dialog cu Mihai Şora? Prima senzație este că ești acceptat așa cum ești: întrebările îți sunt luate în serios, răspunsurile ce ți se dau sau pe care trebuie să ți le dai, pretind de asemenea un angajament vital. Şora nu încearcă să te facă să devii altceva, chiar și mai bun, nu te atrage în proiectul lui, ci te obligă doar să fii tu însuși. Nu e nici maestru, nici profesor, ci așa cum se definește el indirect, cu un pic de ironie: "Un Mai Știutor". Față cu el, poți fi "Tânărul Prieten" sau "Devotatul Amic", celelalte personaje din cărțile sale dialogate, dar nu elev sau discipol. Aceasta fiindcă Mihai Şora instituie de la început o egalitate bazată paradoxal pe diferențe, cu partenerii de dialog. Am constatat-o în discuțiile cu mine, dar și în cele

la care am fost martor. Se constituie astfel o stare de deschidere către celălalt în care încrederea este de la sine înțeleasă.

Modelul său politic este similar celui paideic: o democrație a "dialogului generalizat", unde scopul nu trebuie să fie manipularea celorlalți, ci încercarea de a învăța împreună. Dacă privim politica democratică de astăzi, cu luptele ei continue pentru putere și avere, modelul este desigur o utopie, însă nu una care obligă la înregimentare, ci funcționează precum ideile kantiene, regulativ, orientativ. Fără criteriile ideale de felul acesta, cum am mai putea judeca valorile democratice? Nu ne mai rămâne decât cinismul generalizat situat în vecinătatea unui totalitarism de tip nou. Ca și cele vechi, acesta caută să disloce omul, pe fiecare în parte, din locul său ontologic, constrângându-l să se conformeze unei imagini dinainte fabricate. Filosofia lui Mihai Şora demonstrează că astfel se ajunge de fapt la distrugerea ființei umane. Scrisă în bună parte în comunism, ea întemeiază ontologic unicitatea fiecărui om așa cum o dezvăluie creștinismul. Este, consider, un umanism, dar care spre deosebire de altele, de cel marxist mai ales, afirmă acceptarea omului așa cum l-a creat Dumnezeu. Deci este un umanism creștin, în care omul, dacă nu se falsifică pe sine ratându-și esența în diverse moduri despre care filosoful discută pe larg, trebuie iubit ca făptură creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Este mesajul de un optimism solid, fiindcă e clădit pe credință, al patriarhului centenar al filosofiei românești, care-i exprimă cu toată fidelitatea felul de a fi de toate zilele. La mulți ani domnule Mihai Şora!

LEONID DRAGOMIR

MIHAI ŞORA – 100

„Viața gândului e plină de bucurii“

„Copil fiind, undeva la țară, în timpul verii, am petrecut singur pe câmp o întregă după-amiază. Era un cer frumos cu câțiva nori care treceau agale pe deasupra mea. Îmi amintesc că am fost literalmente copleșit de un sentiment, absolut indicibil, de identitate cu totul, a cărui amintire mă urmărește încă și azi. N-aveam niciun instrument la îndemână ca să-l pot exprima atunci. Am căutat să fac acest lucru în existența mea ulterioară. Nu știu dacă am reușit, dar cert este că acest sentiment, avut atunci, m-a marcat pentru totdeauna.“

(Mihai Şora, *Viziunea integratoare* – interviu cu Cătălin Mamali, în *Firul ierbii*, p. 79)

„Dar întrebările globale care pe deasupra mai sunt și circulare și care (numai ele) sunt cu adevărat vitale, ce răspuns pot ele comporta? Oricum, ele cer un interminabil răspuns desfășurat, care să indice un itinerariu. *Homo viator*. De fapt întrebările globale, ca întrebări vitale, sunt singurele care ne interesează. La aceste întrebări nu-ți poate da nimeni răspuns. Tu însuși îl trăiești (acest răspuns), de-a lungul întregii vieți, *sub forma unei întrebări* care îți structurează întreaga viață și care, de fapt, ea este răspunsul.“

(Ibid., p. 90)

„De altfel, filosofia nu vehiculează informații, ea este o continuă confruntare, mereu luată de la început, a omului cu sine însuși și cu lumea, efectuată în interiorul și cu mijloacele culturii, adică cu tot ce știi după ce ai uitat tot ce aflaseși.“

(Idem, *Stare de deschidere* – interviu cu Stelian Tănase, în *Firul ierbii*, p. 38)

„Filosofia adevărată, aceea care iese la iveală prin spusa și din fapta unui om trăind printre oameni (și care își pune o pecete indelebilă pe ființa omenească dintru care i-a fost dat să răsără la lumină) – filosofia aceea nu umblă pe catalige (împrumutate de altfel și ele de la înaintași) uitându-se de la altitudinea astfel atinsă, hăt departe spre

nicăieri. Nu. Ea umblă, dimpotrivă, pe propriile ei picioare și simte din plin asperitățile terenului exact așa cum aceste asperități se fac simțite de o întregă omenire pedestră, ale cărei nevoi, impulsii, aspirații, idealuri, prin ea și numai prin ea – tocmai pentru că umblă cu picioarele pe pământ – ajung și ele să prindă glas.“

(Mihai Şora, *Filosoficale*, coperta a IV-a)

„Pentru că tipul meu de reflecție, care, de fapt, mă angajează cu toată ființa, în sensul că persoana mea întrupată e total angajată în asta, nu se întoarce spre mine. Merge înainte, ca firul apei. Nu m-am întrebat despre mine nici chiar când întrebările despre mine decât mine mi le puneam la modul indirect, adică legându-mă de faptul că eu eram acela care și le puneam. De-asta nu pot să-mi reconstitui o autobiografie filosofică. Adică nu știu să spun cum au răsărit în mine întrebările, ci doar cum se leagă ele în funcție de obiectul investigației mele. În orice caz, un lucru aș putea să spun: am avut un simț al întregurilor. Și îl am, bineînțeles! Întreguri extrem de suple și de diferențiate înăuntrul lor, adică plesnind de determinări și niciodată edificabile doar la modul combinatoriu, din cărămizi combinabile în fel și chip. Sigur că problema asta nu e doar o problemă, e în felul ei un mister. [...] Oricum, cu un asemenea tip de mister ai o întâlnire globală. Așa cum o poți avea cu poezia la prima luare de contact, care ea e dătătoare de măsură a receptării.“

(Idem, *Frumusețea e splendoarea adevărului* – interviu cu Aurelian Titu Dumitrescu, în *Filosoficale*, p. 175)

„Eu aș spune că am o mulțime de întrebări, mereu altele, dar nu le-aș numi incertitudini. La temelia ființei mele gânditoare, și aș prefera să mlădiez cumva acest calificativ țepăn și pompos prin recursul la un dublu adjectiv: simțitoare-gânditoare; deci la temelia acestei alcătuirii vibrante stă o mare certitudine, pe care un

verb fundamental în vocabularul omenirii o susține: verbul *a fi*. Știu că *sunt*. Slab. Bătut de vânturi. Putând, la limită, să nu fiu. Ba chiar sunt sigur de faptul că nu voi mai fi.“

(Ibidem, p. 177)

„Cred sincer că filosofia adevărată este filosofare și că filosofarea nu se face combinând diverse texte filosofice pe care le ai în față, nici preluându-le vocabularul deja strunjit de altcineva și personalizat, ci doar având în față lumea așa cum e, tu însuși fiind așa cum ești și având la îndemână imensul maldăr de cuvinte cu ajutorul cărora semenii tăi se descurcă în lumea în care trăiesc, pentru a tăia și tu cărări în acest hățiş al lumii, pe care să se poată eventual angaja și alți semeni de-ai tăi.“

(Ibidem, p. 178)

„Cât privește metoda, nu cred să existe metodă standard. *Metoda e cale spre*. Dar pașii ei nu sunt codificabili. Nu se știe dinainte de a te întâlni cu hățişul pe unde anume trebuie să intri în el ca să te descurci în încâlceala lui. Câteodată, deschiderea asta a începutului e rodul miraculos al neprevăzutului unei întâmplări. Vezi visul lui Descartes! [...] Heidegger avea dreptate: sunt niște firave poteci prin care intri în hățiş. Și pașii ți-i continui apoi după cum te luminează întâmplarea. Lumini totuși există. Una dintre ele e verbul *a fi*, care te călăuzește mereu și care ți se revelează întotdeauna sub forma (sau sub înfățișarea) valorilor.“

(Ibidem, p. 179)

„Așa se întruchipează gândirea asta până la urmă: în voci distincte care diferențiază și multiplică drumurile diverse înmănunchiate în înaintarea spre țința oarecum dinainte presimțită.“

(Ibidem, p. 181)

„Ba chiar cred că găsirea este aceea care își organizează cumva căutarea care a precedat-o și care de fapt e structurată de presimțire. E aproximativ rolul pe care îl